

Sportdag leren organiseren bij BSM

Organiseren is één van de bijzondere opdrachten bij BSM waarin regelende taken bij uitstek geschikt zijn uit te voeren. Hoe het organiseren van sportdagen voor leerlingen met BSM een extra dimensie kan geven, wordt in dit artikel beschreven. Daarnaast hebben we met een ontwikkelgroep vanuit SLO in beoordelingscriteria beschreven wat we bij het (leren) organiseren van leerlingen met BSM verwachten en waarop ze beoordeeld worden. Door: Eric Swinkels

Wedstrijdtafel, chaos

Veranderende rollen

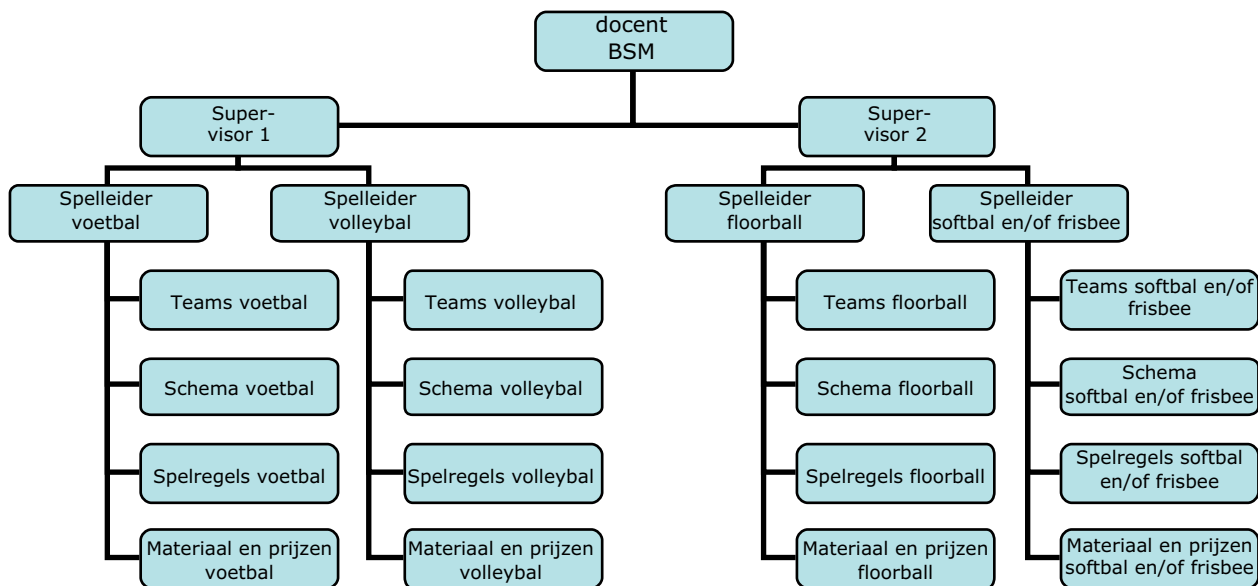
Al jaren hebben mijn collega's en ik een beetje onbevredigend gevoel na afloop van de jaarlijkse sportdag. Voorheen was dit ons hoogtepunt waar we al onze energie aan het einde van het schooljaar in kwijt konden. Enthousiaste en boze leerlingen stonden bij ons aan de wedstrijdtafel en wij leidden de spannendste finales. Dat gevoel is verdwenen nu we de BSM-ers de opdracht hebben gegeven de sportdagen van A tot Z te organiseren. Wij kijken toe hoe zij de hoofdrol opeisen. De vraag is wel hoe we ze goed kunnen voorbereiden op die taak, hoe ze de sportdag succesvol kunnen organiseren zodat ze met trots kunnen terugkijken welke prestaties ze hebben geleverd. De vraag is ook hoe wij weer trots zijn op de organisatie van de sportdagen in een rol iets meer op de achtergrond.

Daar hebben we inmiddels wel wat op gevonden. Scholengemeenschap Twickel is een brede scholengemeenschap met vijf locaties. We mogen onze jaarlijkse sportdagen gelukkig nog steeds eind mei organiseren. Ook wat betreft BSM mogen we gelukkig de laatste jaren steeds rekenen op vier startende groepen BSM in havo 4 en vwo 4. Zij moeten allemaal leren organiseren. Daarvoor zijn onze jaarlijkse sportdagen bij uitstek geschikt. Zij kunnen zo hun grote organisatieopdracht uitvoeren. De sportdag hebben we opgedeeld in drie groepen van 200-300 leerlingen: onderbouwklassen 1 en 2, de derde klassen en de bovenbouwklassen 4(hv) en 5vwo. Als voorbereiding hierop organiseren de BSM-leerlingen gedurende het eerste jaar kleinere activiteiten.

Vorbereiding

De organisatie van sportdag begint met de voorbereidingen in de sectie LO. We bespreken de mogelijkheden, het tijdpad en reserveren de accommodatie. In onze eigen groepen verzamelen we de keuzes van de leerlingen voor de sportdag. Met deze gegevens starten we in februari de organisatieopdracht met de BSM-leerlingen. We maken duidelijk wat en wanneer van ze wordt verwacht. In de eerste theorieles moeten de taken worden verdeeld. Het organigram op de volgende pagina over organiseren, lichten we toe. In dit voorbeeld is uitgegaan van vier spelen bij de sportdag voor de bovenbouw met keuze uit voetbal of volleybal en keuze uit floorball, softbal of frisbee. Bij een andere sportdag kunnen het ook drie spelen zijn. Het organigram wordt iets anders, maar voor ons blijft de getrapte taakverdeling hetzelfde. De leerlingen laten we kiezen welk spel ze willen organiseren, wie daarvan de spelleider wordt en wie van twee groepen de supervisor wil zijn. Per taak moet van deze indeling voor de leerlingen duidelijk zijn wat we ons daar precies bij voorstellen. Een supervisor heeft ten opzichte van iemand die de teamindeling bij voetbal moet maken een grotere verantwoordelijkheid.

De spelgroep deelt de teams in op basis van de (door ons docenten) aangeleverde keuzes van leerlingen (februari). Het aantal teams gebruiken we voor de spelgroepen als een oefening om een wedstrijdschema te maken. In het begin van een theorieles krijgt iedere leerling een aantal variabelen: tijd, velden, aantal teams en moeten ze een keuze maken uit een paar toernooivormen. Het beste wedstrijdschema wordt toegepast op de sportdagen. Op deze manier heeft iedereen geoefend. De spelregels, prijzen en benodigde materialen moeten ook op papier komen. De vier spelleiders houden overzicht op de goede taakverdeling binnen de groep en controleren of iedereen tijdig de opdrachten op de juiste wijze uitwerkt (maart) en af heeft (begin april). De beide supervisors hebben ieder de verantwoordelijkheid over twee spelleiders en hun spelgroepen. Zij nemen bij vragen contact op met de begeleidende docent. Zij zijn er ook voor verantwoordelijk dat eind april het sportdagboekje in concept naar de docenten LO gaat zodat gecon-

Figuur 1 Organigram Organiseren bij BSM

troleerd wordt of alle leerlingen en alle teams in het boekje juist zijn ingedeeld en evenveel spelen. Begin mei wordt het boekje definitief bijgesteld, uitgeprint en uitgereikt aan alle aanvoerders van de teams. Ook daarvoor zorgen de BSM-ers. Als de sportdagboekjes een week voor de sportdag zijn uitgereikt, is er voldoende tijd voor de specifieke voorbereidingen voor de sportdag zelf eind mei.

Uitvoering

Op de sportdag zelf zijn alle BSM-ers duidelijk herkenbaar aan hun rode BSM shirt. Zij regelen alles: materialen klaarzetten, als spelleider achter de wedstrijdtafel de uitslagen verwerken en de standen bijhouden, als scheidsrechters de wedstrijden leiden, als supervisors het overzicht houden en bijspringen waar dat nodig is. De overige docenten kunnen net als vroeger meedoen aan de wedstrijden voor de bovenbouw en als mentoren hun klassen aanmoedigen en begeleiden. Voorheen moesten we vaak een beroep doen op die collega's. De huidige BSM-ers leiden de wedstrijden minstens even goed. Soms is het lastig als leerlingen van dezelfde leeftijd

Collega Martin Bakker coacht een scheidsrechter

beslissingen van de scheidsrechter moeten respecteren, maar daar proberen we de leerlingen goed op voor te bereiden. We nodigen al een paar jaar een topscheidsrechter uit de eredivisie uit om alle BSM-ers de fijne kneepjes van het leiden van het spel uit te leggen. Leerlingen luisteren dan sprakeloos en genieten als we het tweede uur in de zaal voetballen en dat ze de scheidsrechter – die ze alleen kennen van televisie – in het echt met gemak een wedstrijd zien leiden.

Genieten

Genieten doen wij eigenlijk ook. Wij zijn natuurlijk het hele leerproces aanwezig en doen ons best om op de achtergrond te blijven. Op de sportdag zelf moeten we eigenlijk niet opvallen. We kijken, vragen, coachen en beoordelen de scheidsrechters, spelleiders en supervisors. Omdat ze veel wedstrijden fluiten en de hele dag aan het regelen zijn, is het niet moeilijk het gedrag van leerlingen bij te sturen. Het lastige is wel eens de grootte van de groep. Met meer dan twintig leerlingen is het wel de kunst van iedereen een goed beeld te krijgen en dat op de sportdag zelf terug te geven.

Evalueren

Na afloop van de sportdag, als de prijzen zijn uitgereikt, de deelnemers moegestreden huiswaarts fietsen en de laatste doeltjes en ballen van het sportveld zijn opgeruimd, blikken we al terug. De laatste jaren kunnen we steeds iets positiever doen want de organisatie staat als een huis. We geven de evaluatieopdracht mee naar huis die ze de volgende les moeten inleveren. In de evaluatie beschrijven ze hoe ze zelf hebben gefunctioneerd zowel in de voorbereiding als op de sportdag zelf. We vragen ze bovendien niet alleen over zichzelf te reflecteren, maar ze moeten ook anderen beoordelen. De supervisor beoordeelt zijn beide spelgroepen en de beide spelleiders en de samenwerking met de andere supervisor (en begeleider). De spelleiders geven een oordeel over hun spelgroep en de supervisor. De scheidsrechters beoordelen elkaar, hun spelleider en supervisor. We hebben een lijst met gerichte vragen die hen daarbij kan helpen. Omdat we bij BSM een cijfer moeten geven vragen we dat ook aan de leerlingen. Het is mooi te zien dat

Scheidsrechter BSM

ons oordeel vaak heel dicht ligt tegen het oordeel van de leerlingen. De bijgevoegde beoordelingscriteria bieden de leerlingen goede ondersteuning.

Hoe gebruiken we de beoordelingscriteria?

Deze beoordelingscriteria zijn niet alleen bedoeld om na afloop van de organisatietask de leerlingen op af te rekenen. Het is van belang dat de leerlingen aan het begin van deze grote opdracht zicht krijgen op datgene wat we van hen verwachten. Gedurende de voorbereiding is het ook raadzaam de criteria toe te lichten. Per slot van rekening wil je leerlingen duidelijk maken dat het niet aankomt op een eindspurt vlak voor de sportdag zelf, maar dat organiseren een kwestie is van een goede planning, goede en evenredige taakverdeling, goede controle daarop en van goede samenwerking. Dit geeft je als docent ook de gelegenheid om voor de sportdag al gedeeltelijk de balans op te maken. Leerlingen die niet voldoen aan de verwachtingen moeten de kans krijgen zich te verbeteren. Zeker ook positief gedrag kun je vooraf al belonen.

De beoordelingscriteria zijn beschreven in vier niveaus, vergelijkbaar met het *Basisdocument VO*. Anders dan bij LO moeten we bij BSM een cijfer geven en dit heeft geleid tot een model waarbij we duidelijk onderscheid maken in onvoldoende en voldoende niveau. Ongewenst gedrag waarderen we met een onvoldoende. Daarnaast hebben we onderscheid gemaakt in voldoende, goed en uitstekend niveau. We hebben bewust ervoor gekozen om niet per criterium punten te geven, maar per niveau aan te geven wat dit voor eindcijfer zou opleveren. Onvoldoende eindniveau levert een cijfer tot maximaal 5,4. Indien een leerling (op een aantal criteria) niet voldoet, dan is de docent vrij daar een waardering aan te geven. Als het gehele niveau voldoende is dan levert dat maximaal een 7,0 op. Voor het onderscheid tussen goed of uitstekend niveau is een eindcijfer onder of boven een 8,5.

Gedurende de voorbereiding kun je als begeleidend docent de balans opmaken. Dat kan uiteraard ook samen met de leerlingen. Beslist niet alleen achteraf. De criteria geven vooraf duidelijkheid wat leerlingen moeten leren en wat we van ze verwachten. Uiteindelijk levert de beoordeling voor organiseren een cijfer op en telt op sg Twickel voor havo-leerlingen mee voor 12,5% in het PTA voor BSM.

Tot slot

Sportdagen organiseren was altijd al een feest en dat is eigenlijk nog steeds zo. Voor ons als docenten BSM heeft het onmiskenbaar een nieuwe dimensie toegevoegd. Een groep van twintig BSM-ers een sportdag goed laten organiseren van begin tot eind is een hele klus. Met de sportdag profileren we ons binnen school en als bijzondere organisatieopdracht voor en door BSM-ers is het nog steeds een hoogtepunt. Tegenwoordig niet alleen, maar juist ook samen met je BSM-groep.

Toetsvoorbeelden BSM als tweejarig veldproject bij SLO. Sinds 2006 worden scholen die BSM (willen) aanbieden aangesloten bij één van zes regionale netwerken. De netwerkbegeleiders vormen samen een ontwikkelgroep die toetsvoorbeelden ontwikkelen die ijkpunten moeten worden voor het curriculum van BSM. De toetsvoorbeelden met beoordelingscriteria voor zowel theoretische toetsen als praktische opdrachten, moeten de kwaliteit van BSM stimuleren en scholen houvast geven bij het bepalen van het wenselijke niveau. Eind maart wordt de eerste serie toetsvoorbeelden geëvalueerd. De tweede serie toetsvoorbeelden wordt op de BSM-studiedag gepresenteerd op donderdag 23 april 2009. Op www.bsm.slo.nl zijn de toetsvoorbeelden beschikbaar.

Scheidsrechter Ramon

Foto's: Eric Swinkels

Sportdag 2008 sg Twickel Hengelo

Eric Swinkels is docent BSM op sg Twickel in Hengelo en coördinator BSM-netwerken bij SLO

Correspondentie:

e.swinkels@slo.nl

<i>Leren Organiseren</i>	Onvoldoende (tot 5,5)	Voldoende (5,5 – 7,0)	Goed (7,0 – 8,5)	Uitstekend (8,5 – 10)
1. Taakverdeling (supervisor - spelleider - teamlid per spel) verantwoordelijk voor		Teamlid spel - maken samen teamindeling, wedstrijdsschema, spelregels en materiaallijst per spel; helpen elkaar bij de verschillende taken	Spelleider - ziet toe op uitvoering van teamindeling, wedstrijdsschema, spelregels en materiaallijst per spel; stuurt teamleden aan	Supervisor - heeft contact met begeleider(s), heeft sportdagboekje tijdig af, zorgt voor opmaak en inleidende tekst; stuurt spelleiders aan
2. Eigen initiatief en verantwoordelijkheid	Neemt afwachttende houding aan, komt niet of slecht voorbereid naar begeleidingsgesprekken, reageert niet of matig	Neemt deels zelf initiatieven, maar stelt zich soms afwachttend op, geeft weinig signalen af als het niet goed gaat	Neemt in alle fasen zelf initiatieven en verantwoordelijkheid, geeft zelf signalen af als het niet goed gaat	Neemt in alle fasen initiatieven, begeleider hoeft nauwelijks te sturen
3. Samenwerking met medeleerlingen en begeleider(s)	Komt afspraken niet of matig na; is niet of nauwelijks open in communicatie	Komt afspraken meestal na, is redelijk open in communicatie	Komt afspraken na, is open in de communicatie	Komt afspraken na, is open in de communicatie, houdt goed rekening met medeleerlingen en begeleider(s)
4. Voorbereiding wedstrijddag	Is te laat aanwezig, heeft geen BSM-shirt aan, helpt alleen op aangeven van anderen	Is op tijd aanwezig, heeft zijn BSM-shirt aan, helpt op aanwijzing mee bij het klaarzetten van het materiaal	Is ruim op tijd aanwezig, heeft zijn BSM-shirt aan, helpt op eigen initiatief mee bij het klaarzetten van de materialen	Is ruim op tijd aanwezig, heeft zijn BSM-shirt aan, helpt op eigen initiatief mee bij het klaarzetten en stimuleert anderen daarin
5a. Scheidsrechter (leidinggeven)	Heeft moeite om overtredingen te herkennen en spelregels toe te passen; fluit niet tijdig en duidelijk; blijft teveel op een plaats staan	Begint en eindigt het spel op tijd, past de spelregels meestal goed toe, fluit duidelijk hoorbaar bij overtredingen	Begint en eindigt het spel duidelijk en tijdig; past de spelregels goed toe; fluit duidelijk hoorbaar bij overtredingen; voorkomt storend gedrag; volgt het spel goed	Begeleidt het spel accuraat steeds van nabij; hanteert spelregels duidelijk; fluit gepast bij overtredingen; voorkomt storend gedrag ook bij spannende wedstrijden
5b. wedstrijdtafel (leidinggeven)	Heeft hulp nodig met tijdig aangeven begin-/eindsignaal; heeft hulp nodig bij het foutloos verwerken van uitslagen en standen	Geeft duidelijk begin- en eindsignaal, verwerkt de uitslagen van de wedstrijden in het schema en de punten per team	Stuurt scheidsrechters goed aan; verwerkt uitslagen correct	Stuurt scheidsrechters goed aan; verwerkt uitslagen en standen foutloos; anticipeert op finalewedstrijden
7. Evalueren a) van jezelf b) van je medeleerlingen	Herkent met hulp verbeterpunten van zichzelf en van anderen	Benoemt enkele (voornamelijk praktische) verbeterpunten van zichzelf en van anderen	Beschrijft duidelijke verbeterpunten en benoemt daarbij ook gedragsverandering van zichzelf en van anderen	Beschrijft duidelijke verbeterpunten; geeft samenhang tussen oorzaak en gevolg van eigen gedrag en dat van anderen